

Για την ανασύσταση της κεντρικότητας του αθηναϊκού κέντρου μέσω των αναπλάσεων.

Η ανάπλαση της Πανεπιστημίου, που απασχόλησε τη δημόσια συζήτηση το διάστημα 2010-2014, αποτέλεσε το πιο πρόσφατο πρόγραμμα για την ανασύσταση της κεντρικότητας του αθηναϊκού κέντρου μέσω μιας φιλόδοξης ανάπλασης. Οι πρώτες προσπάθειες γίνονται ήδη από τη δεκαετία του 1970 (ανάπλαση Πλάκας, πεζοδρομήσεις Ψυρρή, Ερμού, Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων κ.λπ.) και συνεχίζονται με αναβαθμισμένο τρόπο και στις δεκαετίες 2000 και 2010 (Γκάζι-Μεταξουργείο). Τα τελευταία χρόνια στα περιβαλλοντικά και πολεοδομικά προβλήματα του κέντρου, λόγω της έντονης ανοικοδόμησης, της κυριαρχίας του αυτοκινήτου και της απομείωσης του πληθυσμού, προστίθεται η υποβάθμιση που προκαλεί η οικονομική κρίση.

Η συζήτηση για το αθηναϊκό κέντρο και η διερεύνηση διαδικασιών «εξευγενισμού» οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη την ως τώρα συσσωρευμένη εμπειρία στην πρωτεύουσα. Ο μεγάλος κερδισμένος φαίνεται κάθε φορά να είναι ο κλάδος του τουρισμού και της αναψυχής, με τρόπο μονοδιάστατο και χωρίς πραγματική διάχυση στον κοινωνικό ιστό. Δεν επιτυγχάνεται επαναφορά και επέκταση της κατοικίας και οι πεζοδρομήσεις δεν μπορούν να λύσουν το κυκλοφοριακό-περιβαλλοντικό πρόβλημα αν δεν συνοδευτούν από γενναία ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς. Η αύξηση των τιμών γης και η ενίσχυση του κλάδου των υπηρεσιών συχνά υπονομεύουν την παραγωγική βάση των περιοχών, αλλάζοντας τη φυσιογνωμία τους σε διευρυμένο «διασκεδαστήριο» με σοβαρότατες κοινωνικές επιπτώσεις.

Η απορρύθμιση του πολεοδομικού σχεδιασμού, η δυσπραγία του Δημοσίου και η στόχευση στις ιδιωτικές επενδύσεις που συμβαίνει τα τελευταία χρόνια και στο πεδίο των αναπλάσεων, ειδικά σε ένα μνημονιακό-νεοφιλελεύθερο πλαίσιο, αναμένεται να εντείνουν την ασυδοσία του μεγάλου κεφαλαίου και να πυροδοτήσουν εντονότερα τη διαδικασία «εξευγενισμού». Οι προτάσεις αναπλάσεων στο πλαίσιο της ελεύθερης οικονομίας τείνουν αντικειμενικά στην ενίσχυση της καπιταλιστικής συσσώρευσης, συχνά με οδυνηρές επιπτώσεις για το κοινωνικό σύνολο και, αν δεν ληφθούν σημαντικά μέτρα αντιρρόπησης, φαίνεται προδιαγεγραμμένη μια πολεοδομία και τελικά μια πόλη για τους λίγους. Από την πλευρά των πολεοδόμων κρίνεται αναγκαία η συστηματική μελέτη και πρόβλεψη των αποτελεσμάτων των αναπλάσεων, παρ' όλο που το «δικαίωμα στην πόλη» παραμένει ζήτημα που κρίνεται πρωτίστως στη σφαίρα της πολιτικής και της δυναμικής των κοινωνιών.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΒΑΡΕΛΙΔΟΥ Αρχιτέκτων Μηχανικός ΑΠΘ, ΜΦ στο πρόγραμμα του ΕΜΠ «Αρχιτεκτονική-Σχεδιασμός του Χώρου, κατεύθυνση: Πολεοδομία-Χωροταξία.